

Gruntarjeva Špelica in njeni piščančki-drobljančki

»Špelica! Kam pa tako letiš? Počakaj, pojdeva skupaj!« je zaklicala Blažonka štirinajstletni Gruntarjevi Špeli, ki je nesla v roki veliko škatlo ter hitela po klancu proti domu.

Deklica se je ozrla in nato obstala. Počakala je sosedo in ji povedala, da nese v škatli valilna jajca, ki jih je mati že pred nekoliko meseci naročila pri županstvu.

»Tako, pri vas naročate jajca pri županu? Saj imate sami dovolj kokoši in kolikor vem, jajca tudi prodajate,« je pristavila Blažonka.

»Res je!« je pritrnila Špelica, »a naša mama je vseeno naročila jajca za valjenje od drugod. Rekla je: Enkrat bi že rada imela čistokrvne štajerske kokoši, ki so menda najboljše nesnice. Čitala je v časopisu, naj se vsi tisti, ki želé imeti valilna jajca najboljših kokoši nesnic iz kokošjerejskih središč, zglasé na občini. Mama je naročila 25 jajc. Včeraj nam je gospod župan sporočil, naj pride kdo domačih po jajca. Pa je meni naročila, naj jih iz šole gredé prinesem.«

»Zdaj razumem. Vi ste valilna jajca naročili od drugod.«

»Da, iz kokošjerejskega središča. Tam rede samo take kokoši, ki znesó na leto najmanj 160 jajc. Vsaka kokoš je označena s številko. Natančno imajo tudi zapisano, koliko jajc znese na leto vsaka.«

»Beži no, kako pa naj to vedo?« je vprašala deklico Blažonka.

Špelica, ki ji njena mamica vedno kaj zanimivega pove, je brž sosedi pojasnila: »Veste, teta, tam imajo tako imenovana zaklopna gnezda. Ko stopi kokoš v gnezdo, se zaklopec zapre in kokoš ne more več ven. Šele ko znese jajce in prične kokodakati, ji gospodinja odpre in dvigne kokoš iz gnezda. Pri tem pogleda na obroček in številko, ki ga ima kokoš na nogi, in zapiše na polo papirja, katera kokoš je jajce znesla. Pa tudi na jajce zapiše s svinčnikom številko kokoši in dan, ko ga je znesla. Ker zapisuje nesnost kokoši vse leto, tudi natančno ve, koliko jajc znese na leto posamezna kokoš. Od najboljših nesnic vzamejo potem jajca za nasad. Naš očka prav zdaj dela tako zaklopno gnezdo, ker bomo tudi pri nas zapisovali, kdaj in katera kokoš bo jajce znesla. Vse tiste kokoši, ki ne bodo znesle na leto vsaj 160 jajc, bomo zaklali in pojedli. Mamica pravi, da se jih ne splača rediti.«

»To je res. Tudi pri nas imamo kokoši, pa nisem z njimi kar nič zadovoljna, ker mi vso zimo nič ne nesó,« je povedala Blažonka.

»Naše kokoši pa še kar pridno nesó,« se je pohvalila Špelica.

»Zakaj pa ne vzamete valilnih jajc tistih vaših kokoši, ki so se že v prvem letu tako dobro izkazale?« je vprašala Blažonka.

»Ker so valilna jajca najboljša od dvoletnih kokoši. Tudi še nismo letos zapisovali, koliko jajc je vsaka znesla. Od zdaj naprej pa bomo natančno vse zapisali,« je še pristavila Špelica.

»Potem bom pa kar pri vas kupila valilna jajca prihodnjo spomlad,« je rekla soseda.

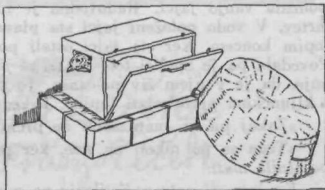
»Prav radi vam jih bomo dali,« je odgovorila Špelica.

Ker sta dospeli medtem do doma, je Špelica Blažonko lepo pozdravila, se od nje poslovila ter stopila v vežo.

Špelica je škatlo z jajci izročila materi, ki jo je takoj odprla, odvila jajca, ki so bila posamezno zavita v valovit papir, ter jih položila na polico

v čumnati, kjer je bolj hladno in ne presuho. Rada bi jih že drugi dan podložila koklji, ali kaj, ko ni prav tisti čas nobena kokoš kokala. Zato je jajca vsak dan skrbno obrnila. Tretji dan je začelo mater skrbeti, ker ni mogla dobiti v vsej soseski nobene koklje. Ker se kokoš ne da prisiliti, da bi obsedela na jajcih, so morali vzeti puro kot valilko.

Mamica ji je pripravila gnezdo pod stopniščem. V nizek lesen okvir je položila nekaj kosov travne ruše z zelenjem navzgor. Nato ga je nastflala s praprotjo, ki odganja mrčes; povrhu pa je dala še kratko slamo ter vse dobro stlačila. Zvečer je položila v gnezdo 3 porcelanasta jajca, ki jih je še prej nekoliko pogrela. Nanje je položila puro, ki jo je dobro nakrmila in napojila ter poprašila s praškom proti mrčesu.

Nad puro in gnezdo je poveznila zabojček z okencem tako nizko, da žival ni mogla vstati in je bila prisiljena se s prsi in trebuhom dotikati podložkov, t. j. podloženih umetnih porcelanastih jajc. Drugo jutro jo je mati dvignila z gnezda, da se je pura nasitila in opravila svojo potrebo. Medtem je mati jajca zopet pogrela in položila puro nanje. Tretji dan je storila prav tako. Komaj se je pura nasitila, že je sama poiskala gnezdo in hotela naprej valiti. Mamica ji je odvezla porcelanasta jajca in ji podložila vseh 25 valilnih kokošjih jajc. Na koledar je tudi zapisala datum, kdaj je jajca podložila.

Vsak dan sta z mamico nakrmili in napojili puro. Previdno in tiho sta se ji približali, da se ne bi žival prestrašila. Mirno in prav narahlo je mamica kokljo dvignila ter odnesla v vežo, kjer ji je pripravila zrnje in vodo. Četrt ure je pura zobala, se napila in nato še otrebila. Mamica je ta čas gnezdo in jajca uredila, kolikor je bilo potrebno. Šesti dan sta vzeli s seboj še petrolejko in kos lepenke, v katero je mati izrezala odprtino v obliki jajca. Ko je koklja pridno zobala zrnje, je mati skozi izrezano odprtino v lepenki pregledala vsako posamezno jajce proti luči. Skozi lupino se je videla v jajcu temna lisa. Le pri dveh jajcih ni bilo opaziti lise. Jajci sta bili popolnoma prosojni. Mamica je jajci položila špelici v predpasnik, vsa ostala pa je zložila spet v gnezdo in nanje položila kokljo.

Odšli sta v kuhinjo in tam je špelica jajci položila na mizo. Vprašala je mater, zakaj ni obeh jajc zopet podložila koklji. Mati ji je pojasnila, da sta jajci neoplojeni in bi se zato nikoli nič iz njiju ne izleglo. Jajci je mati skuhala v trdo in drugi dan pokrmila kokošim.

Enoindvajsetkrat sta z materjo šli h koklji in jo nakrmili z žitom ter napojili z mlačno vodo. Ko sta prišli 21. dan po nasaditvi pod stopnišče, je špelica zaslišala izpod koklje rahlo čivkanje: »čiv, čiv.« Mamica je previdno vzdignila puro in glej: v gnezdu je bilo pet drobnih piščančkov. Pravkar so se drobljančki izkobacali iz lupine, saj so bili še vlažni. Mati jih je pustila pod kokljo, da so se posušili. Stopila je v kuhinjo, vzela lonec s perjem in se vrnila h koklji. Posušene piščančke je dala v lonec, jih odnesla v kuhinjo ter postavila na toplo. Izpod koklje je tudi odstranila vse prazne lupine, ki bi bile sicer v napoto. Medtem ko so se izvaljeni piščanci grelj v loncu na toplem, je koklja še nadalje sedela na ostalih jajcih. Čez dve uri je mati zopet pogledala, če se je še kateri piščanček v tem času izlegel. In res jih je bilo kar osem. Tudi te je mati odvezla koklji in jih

prinesla v kuhinjo na toplo. Zvečer jih je prinesla še šest. Čez noč so ostali piščančki v loncu. Drugo jutro je mati navsezgodaj šla pod stopnišče in prinesla še dva drobljančka v kuhinjo. Pod kokljo sta ostali samo še dve jajci. Mati jih je pustila tam do večera. Zvečer je jajci preiskala, če sta načeti. Ker ni bilo opaziti na lupini nobene razpoke, je prinesla jajci v kuhinjo. V skledo je natočila toplo vodo. Ko se je voda povsem umirila, je položila vanjo jajci. Radovedna je bila, če je piščanček v jajcu živ ali mrtev. V vodo položeni jajci sta plavali na površini z navzgor obrnjenim topim koncem. Ker sta jajci ostali popolnoma mirni, ju je mati zavrgla. Povedala pa je Špelici tole: »Ako se jajce na vodi sunkoma pregiba, dokazuje, da je v njem živ piščanec. Je pa revček tako slaboten, da ne more s kljunčkom preluknjati lupine. Takega slabiča si pa niti ne želimo.«

»Zakaj pa vi, mati, sami ne preluknjate lupine?« je vprašala Špelica.

»Tega se pa nikoli ne sme, ker piščanček potem navadno pogine,« je pojasnila mati.

Ko je mati nato počistila in na novo uredila gnezdo, je odnesla vse piščance in jih podložila pod kokljo, ki je že vsa nestrpna stopicala okrog gnezda in jih iskala ter klicala. Joj, kako je bila zaskrbljena! Zdaj pa je vsa srečna imela pod seboj ves drobiž in ga s svojo telesno toploto grela. Našopirila je perje in pokrila prav vse drobljančke.

»Ali jim ne bomo dali nič jesti?« je vprašala Špelica mater. »Revčki že od zjutraj niso dobili ničesar in so gotovo lačni.« Mati ji je pojasnila: »Le kar brez skrbi bodi, niso lačni ne, saj lahko žive brez hrane cela dva dneva. Piščanec se namreč razvije iz rumenjaka, pri tem se polagoma porablja tudi ves beljak. Tik preden se pišče izvali, preostane še majhen del rumenjaka, ki visi kot majhna vrečica piščančku na trebuhu. Šele prav zadnji trenutek vsrka vrečico z ostankom rumenjaka skozi popkovo odprtino. Ta zaloga mu tedaj zadostuje, da živi brez druge hrane 48 ur.«

Špelica je kar debelo gledala mater. Ni se mogla dovolj načuditi, kar ji je mati ravnokar povedala.

Naslednji dan je mati nasula na majhno obrobljeno deščico drobnega peska in nalila v plitvo posodico pitne vode. Nato je prinesla kokljo in piščance. Brž so začeli pobirati drobna peščena zrnca. »Piv, piv, čiv, čiv,« so se oglašali, kot bi hoteli povedati, da so lačni. Mati jim je nato natrosila proseno kašo. Prve tedne jih je krmila petkrat na dan, pozneje štirikrat in nazadnje celo samo trikrat. Četrty teden jim je zamesila tudi žgance iz drobtin belega kruha in kislega mleka, pozneje pa žgance iz koruznega zdroba. Ko so postajali piščanci večji, jim je namesto prosa in zdrobljenega zrnja dajala že tudi celo ajdo, nato pšenico, polagoma pa tudi oves in ječmen.

Ob lepem vremenu je mati odnesla kokljo s piščanci na vrt. Očka

jim je naredil majhen hlevček s tekališčem. Skozi odprtine med lesenimi letvicami so mogli piščanci na prosto, koklja pa je ostala v tekališču, ker ni mogla ven. Vodila bi piščančke predaleč in na nevarne kraje, kjer bi se lahko ponesrečili. Šele ko so živalce odrasle, je mati kokljo s piščanci spustila na travnik, kjer so našli obilo črvov, glist in sočnega mladega zelenja.

